

הלכות פסח תמונת-תמו

קמא

לסמוך על דבריהם במקום הפסד מרובה¹⁰ אבל במקום שאין הפסד מרובה יש להחמיר אפילו לא מכרו והחליפו עד לאחר הפסח שאינו אסור בהנאה אלא מוכרי סופרים¹¹:
 יג. וכל זה בדמי החמץ וחליפיו אבל החמץ עצמו לעולם הוא עומד באיסורו שאסור לכל אדם ליקח אותו מהנכרי אפילו לא מכרו לו הישראל עד לאחר הפסח ואם נתנו הנכרי במתנה לאחר הפסח חייב לבערו מן העולם כדן המין של ישראל שעבר עליו הפסח¹² שנחבאר בסמ"ח תל"ה¹³:

תמוך דין ערב פסח שחל להיות בשבת וכו' כ' סעיפים:

א. ו"ד בניסן שחל להיות בשבת¹⁴ כיון שאי אפשר לבדוק בליל שבת שהרי אסור למלא את הנר¹⁵ לבדוק לאורו וגם ביום אי אפשר לבדוק¹⁶ כמו שנתבאר בס' תל"ג¹⁷ לפיכך מקדימין הכל לבדוק בליל ששי שהוא ליל י"ג ומברכין על ביעור חמץ ומבטלין כל חמץ שנשארו ברשותו שלא מצאו בבדיקה זו¹⁸ ונהרין בחמץ הנמצא בבדיקה ובחמץ שמשוייין לאכילה להניחו במקום מוצנע¹⁹ שלא יגרו ממנו קטנים או שרצים כמו שנתבאר בס' תל"ד²⁰:

ב. וביום ערב שבת צריך לבער כל החמץ שברשותו ולא ישיר ממנו רק מזון ב' סעודות לשבת²¹ אבל סעודה שלישית כיון שזמנה הוא אחר חצות היום אי אפשר לאכלה רק מצה עשירה²² דהיינו מצה שנלושה בין או שמן או דבש או חלב או שאר משקין ומי פירות שכל אלו אינן נקראין לחם עוני ואין אדם יוצא בהן ידי חובת אכילת מצה בפסח ולפיכך מותר לאכלה בערב פסח אבל כל מצה שאדם יוצא בה ידי חובתו בפסח אסור לאכלה בערב פסח כמ"ש בס' תע"א²³:

ג. ובמדינות אלו שאין נוהגין כלל לאכול מצה עשירה בערב פסח משעה ה' ואילך מטעם שיתבאר בס' תס"ב²⁴ יקיימו סעודה שלישית בבשר והגים²⁵ ויוצאו בהן בשאר מיני לפתן שהרי יש אומרים שדבריהם אלו אדם יוצא ידי חובת סעודה שלישית בכל שבתות השנה כמו שנתבאר בס' רצ"א²⁶:

ד. ואם אין לו מזון לפת²⁷ יקיימנה במיני פירות²⁸ שהרי יש אומרים שגם כזה יוצא ידי חובת סעודה שלישית כמו שנתבאר שם.

ה אחרונים מ"ו ס"ק ז. חמד משה ס"א. וראה לעיל ס' תלו מ"א וקרא שם ס"ב ב.
 ו רמב"ם שם.
 ז סעף א"ב (להצניע החמץ) וס"ו (הביטול שאחר הבריקה).
 ח נזחא יג. א בביתא רכבי אלעור איש בתותא. מר בשם רש"י ש"ע ס"א.
 ט רא"ש פ"י ס' א בשם ר"ת. טור ושו"ע שם.
 י סעף ד (שעורב בה מי פירות). וראה שערי שלום ס' כה.
 יא סעף ז.
 יב דמ"א ס"א.
 יג סעף ז.
 יד ד"א ס"ב.
 טו תשב"ץ ס' כג. מדר"ל הל' שבת הגדול וערב פסח (ע' נד"ט). רמ"א ס"א.

סג חסמותות המ"א שם, וחז"י ס"ק ב (שפרשו בדת הש"ע ברעת המתירים). וראה ק"א ס"ק ג: כיון ראיבא זו היא כרובנן יש לסמך בהפסד מרובה על המקילין.
 סד רש"י חלין ד, ב ד"ה מפני תוס' שם ד"ה מותר.
 סה חז"י ס"ק ב. וראה גם לקמן ס' תנח ס"א (שחמץ שעבר עליו הפסח נאסר לכל אדם) ומ"כ (שאסור לקנותו מנהרגין).
 סו סעף ד.

סימן תמוך

א נמדא. רמב"ם פ"ג הל' ג. מור וש"ע ס"א.
 ב כ"ז ד"ה ונ"ש רבנו שברקין. לבוש ס"א. וכדלעיל ס' ריב"ט ס"א.
 ג לבוש שם.
 ד סעף א.

הלכות פסח תמר

קמב

והיה ראוי לקיימה במצוה מבושלת שלא נימוחה לגמרי בבישולה אלא פרוסתיה קיימין דהיינו שיש בכל אחר מהן כזית בענין שמברכין עליהן המוציא וברכת המזון¹⁰ ויכול לקיים בה סעודה ג' לדברי הכל שהרי מותר לאכול בערב פסח¹¹ כיון שאין אדם יוצא ידי חובתו בפסח במצוה מבושלת (כמו שיתבאר בס' תס"א¹²) אלא שאין נרתיק לעשות כן¹³.

ומי שנהגה כן וכן במקומות שנהגין לאכול מצה עשירה צריכין לזוהר שיאכל סעודה ג' זו קודם שעה עשירית¹⁴ שמכאן ואילך אסור לאכול פת עד הערב כמו שיתבאר בס' תע"א¹⁵:

ה' כשמבער החמץ בערב שבת אע"פ שמן הרין יכול לבערו סמוך לחשיכה ואין צריך לבערו קודם חצות היום כמו בשאר כל השנים שהרי מותר לאכול עד למחר בשעה ה' מכל מקום טוב לזוהר לבערו בערב שבת קודם חצות היום כדי שלא יבואו למעות בשאר שנים לבער גם כן אחר חצות היום בערב פסח¹⁶:

ז אבל אין צריך לבטל בערב שבת כשעת הביעור כמו בשאר השנים¹⁷ שהרי כבר ביטל בליל ו' כל החמץ שברשותו שלא מצאו ואינו יודע ממנו ומה שיש ברשותו מן החמץ הידוע לו או אפשר לו לבטלו בערב שבת שהרי צריך הוא לאכול ממנו בשבת¹⁸:

ז י' יש להזהיר לש"ץ שלא יאריך בתפלה בשבת שחרית משום אכילת חמץ שלא יבואו לידי איסור¹⁹:

ח אין לבשל לשבת זה מיני הריפות או מיני קמחים או שאר כל מיני תבשילין שדרבן לידבק בקדרה או בקערה²⁰ כדי שלא יצטרך להדיחן בשבת אחר גמר האכילה להסיר את החמץ הרבוק בהן²¹ שהרי הרה"ח ז' אינה לצורך השבת ואסור להדיח כלים שלא לצורך השבת²² כמו שנתבאר בס' שב"ג²³.

ואם עבר ובישל מינים אלו ונדבקו בכלים²⁴ בענין שאי אפשר לקנחם היטיב שלא יסאר בהם מאומה מותר להדיחם בשבת²⁵ כיון שיש בהרה"ח ז' צורך מצוה להעביר החמץ מהכלי כדי לבערו²⁶ וטוב להדיחם אפילו אין בהם אלא מעט חמץ²⁷ בענין שאין צריך לבערו מעיקר הדיון כמו שנתבאר בסיומן תמ"ב²⁸ אבל אם אפשר לו לקנחם היטיב אסור להדיחם בשבת²⁹:

ט' אחר שנזמר מלאכול סעודת שחרית בשבת זה קודם שעה המישיית ינער היטיב המפה שאכלו עליה מן הפרורין הרקין שנשארו בה והקדירות והקערות והכפות ושאר הכלים שנשתמשו בהן חמץ יקנחם היטיב באצבעו שלא יסאר בהם חמץ בענין³⁰ (ויממין המפה

כה ס' חסדים ס' שר. פרוח ס"ב. ח"י ס"ק ג.
 כו שבלי הלשט מוס"י ה, בשם הגאונים. כל בו ס' מח (ה, ג) בשם רבנו האי. שו"ע ס"ג.
 כז שבלי הלשט וכל בו שם. מ"ז ס"ק ה.
 כח שבלי הלשט שם. מ"א ס"ק ה.
 כט מעוף ג.
 ל ה"מ"א ס"ג.
 לא ש"ת מדר"י נוייל מוס"י קנא. דמ"א שם.
 לב מדר"י נוייל שם. פ"ח ס"ג.
 לג ראה מ"מ ועינים.
 לד מעוף כח ומ"ל (אבל נהנין להרהר על עצמן).
 לה מהר"י ווייז שם. ה"י ס"ק ה. אלה רב ס"ק ג.
 לו ש"ת הרא"ש כלל כד ס' א. א. מור וש"ע ס"ד.

טז כדלעיל ס' קמח ס"ה.
 יז כדלקמן ס' תע"א ס"ה.
 יח מעוף יד, ולענין אכילת מצה שרייה בפסח, ראה לקמן ס' תכ"ג ס"ג. שו"ת ס' ג.
 יט חזקוני' שם. דמ"א ס"ק ב. וראה מ"א ס"ק א שבתירית יפסק סעודתו לב, וראה לעיל ס' רצ"א ס"ה.
 כ כ"ה"ה וזוה"ה וזוה"ה שו"ע שם.
 כא מעוף א (לענין מצה עשירה) וס"ח (לענין מצה שרייה).
 כב מרדכי רמז תקנא בשם רש"י. טור וש"ע ס"ב.
 כג ח"א ס"ק ג.
 כד כדלעיל ס' תלד ס"ה.

הלכות פסח תמד

קמג

עם שאר בלי החמץ בחרר שאינו רגיל לילך לשם כל ימי הפסח¹⁷ כמו שנתבאר בס'מין תנ"א¹⁸ וישלך הקינות והפרורין הדקים במקום דריסת הרגלים אפילו בתוך ביתו דכשתגיע שעה ששית כבר הן מבערין על ידי דריסת הרגלים¹⁹.

אבל כל נשאר לו פירורין גדולים צריך ליתנם לנכרי²⁰ במתנה גמורה ואף על פי שאסור ליתן בשבת מתנה שאין בה צורך השבת כמו שנתבאר בס'מין ש"ו²¹ עיין שם מכל מקום כיון שהוא עושה כן כדי לבער החמץ מרשותו שלא יעבור עליו כפסח בכל יראה הרי יש בנתינתו זו צורך מצוה ומותר ליתן מתנה לצורך מצוה²² כמו שנתבאר שם²³.

ומכל מקום צריך לזהר שלא יאמר לו להוציאן מביתו למקום שאסור למלטל בו בשבת מן התורה²⁴ ואף על פי שהוא יודע שהנכרי יוציאנו ועל מנת כן הוא נותן²⁵ מכל מקום (א) כיון שאינו אומר לו בפירוש שיוציאנו הרי הנכרי עושה כן מדעת עצמו ואינו שלוחו של ישראל²⁶.

וכן צריך לזהר שלא יתן לו אלא דבר מועט²⁷ דהיינו מוון סעודה אחת שאם היה הנכרי רוצה היה יכול לאכלה כולה בבית הישראל²⁸ ואם הוציא הנכרי וחזר ובא לבית הישראל יכול לחזור וליתן לו מוון סעודה אחת וכן אפילו מאה פעמים אבל אסור ליתן לו בפעם אחת יותר ממוון סעודה אחת דכיון שאינו יכול לאכול כולו עכשיו בבית הישראל הרי ניכר הרבה שנותן לו על מנת להוציאנו והרי כאלו אמר לו בפירוש להוציאנו²⁹:

י וכל זה כשהנכרי מוציאנו דרך רשות הרבים שאסור למלטל בו מן התורה אבל אם הוא

קונטרס אחרון

(8) כיון שאינו אומר לו בפירוש בו כ"כ המ"א³⁰ ופרי חדש³¹ והוא מוכרח בדברי השי"ע כאן פספק ליתן לו דבר מועט, ולפי מה שכתב החק יעקב³² דחמץ דמי לשאר חפצים דאפילו דבר מועט אסור, ועיקר ההיתר דאמר לו בפירוש על מנת שלא יוציאנו³³, דשרי אפילו בשאר חפצים לשטת החק יעקב, א"פ שבודאי יוציאנו, א"כ אפילו הרבה נמי שרי. אלא ודאי שדעת השי"ע לפסוק כ"א הב' שבמדרכי פ"ק דשבת³⁴, וכן פסקו רש"י ורמ"א³⁵ וט"ז³⁶ ומה"א³⁷, וכן הוא בהדיא בב"י סי' שכ"ה³⁸. ודברי החק יעקב צ"ע:

54. ואם אינו חמץ נגזר, ראה לקמן סי' תסו סכ"ז (שיכול ליתנו גם כיום טוב).
מד הגהות מייחנות פ"ג אות ג. ש"ע שם.
מה מדרכי שבת רמז רנב (י"א הב') בשם אור ירוע הל' שבת סי' נג. הגהות מייחנות שם. ש"ע שם. וז"ה לעיל סי' שבה ס"ב.
מו מ"א ס"ק ג. פריח ס"ד. דלא כח"י ס"ק ז. וראה ק"א ס"ק א.
מז הגהות מייחנות שם. ש"ע שם.
מח פריח סוף ס"ד.
מט מ"א ס"ק ה. וראה גם לעיל שם.

לז רא"ש ומו"ר וש"ע שם.
לח סעף א.
לט כ"י ר"ה תשובה בבואר דברי הרא"ש שם. מ"א ס"ק ג. וראה לעיל סי' תל"ד ס"ז וע"ג.
מ ש"ע ס"ד.
מא ס"ד.
מב מדרכי ביצה רמז תרעו בשם בה"ג. הובא במ"א סי' שו ס"ק מג. וראה ח"י ס"ק ה. ק"א ס"ק ב.
מג שם (שמתיר רק לצורך היום או כשאנו יוצא לנכרי מרשותנו או בנתינתו על מנת להחזיר). ועד"ז לקמן סי' תמח ספ"ז (וגם שם צ"ן לסי' שו). וראה הע"ב תהבב ע'.

ציונים לקונטרס אחרון

א ס"ק ז.
ב סעף ד.
ג ס"ק ז.
ד שזוהו פירוש: על מנת שלא לצאת בו לרה"ר דרך הערכה (שבהגהות מייחנות פ"ג אות ג. ובש"ע ס"ד).
ה רמז רנב (שאף שירדע שיוליכנו לחוץ מותר ליהשיב לפניו והוא יחך).
ו סי' שבה ס"ב.
ז שם ס"ק א.
ח שם ס"ק ג.
ט ד"ה ומ"ש מותר.
י ראה הגהות על ש"ע הל' פסח (יגדיל תורה ירושלים ט ע' 51).

הלכות פסח תמד

קמד

מוציאו (ב) דרך כרמלית שאין איסורו אלא מדברי סופרים מותר ליתן לו הרבה כבת אחת ולומר לו כפירוש שיוציאונו¹ שבמקום מצוה התירו לומר לנכרי לעשות כשבת דבר שאין איסורו אלא מדברי סופרים כמו שנתבאר בס"י ש"ז² א:

יא ואם אין נכרי ליתן לו³ או שכבר הגיע שענה ששית שאסור ליתנה לנכרי יכפה עליו כלו ערד מוצאי יו"ט ויבערנו⁴ כמו שנתבאר בס"י תמ"ז⁵ עיין שם כל פרמי דין זה:

יב אם שבת להפריש חלה בערב שבת מלחם המיץ שאפה לשבת זה ולא נזכר ערד שהשבה ליל שבת אע"פ שאם אירע כן בשאר שבתות השנה יש תקנה ללחם זה אם הוא בחוץ לארץ שמותר לאכול בלא הפרשת חלה רק שישיר ממנו שיעור חלה ועוד משהו כדי שלאחר השבת יפריש חלה מן המשויר הזה גם על הלחם שאכל בשבת שהקילו חכמים בחלת חוץ לארץ להיות אוכל והולך ואח"כ מפריש⁶ אבל כשבת זה אי אפשר לעשות כן שהרי צריך ליתן המשויר הזה לנכרי במתנה גמורה קודם שתגיע שענה ששית ואסור לו להזכיר את הנכרי שלא יאכלנו ושיחזירונו לו לאחר הפסח כמו שיתבאר בסיומן תמ"ח⁷ ואם לא יחזירונו לו הנכרי לאחר הפסח להפריש ממנו חלה נמצא שלמפרע אבל מטב כשבת זה לפיכך אין למבבל זה תקנה אלא צריך ליתנה כולה במתנה גמורה לנכרי קודם שענה ששית⁸:

קונטרס אחרון

(ב) דרך כרמלית בו כן הוא הסכמת רוב האחרונים⁹. והחק יעקב¹⁰ רוצה לחלוק עליהם בדברים תמוהים, שמפרש מ"ש ב"י ורמ"א סימן שכ"ה¹¹ להוציא חמץ בפסח היינו בפסח ממש לאחר זמן איסורו דאיכא מצוה, ודבריו סותרים זה את זה, שהוא ד"ל עצמו תמ"ז¹² פסק דיכפה עליו כלי ולא יבערנו אפילו על ידי נכרי¹³, והוצאה בלא ביעור בודאי אינה כלום לאחר זמן איסורו¹⁴ שאין בידו למכרו וליתנו במתנה ולהפקירו, דאם לא כן הוה ליה למימר תקנה זו בס"י תמ"ז, ולמה פסק לכפות עליו כלי. גם מ"ש החק יעקב דקודם זמן איסורו ליכא מצוה דבריו תמוהין, דא"כ למה התירו ליתן מתנה בשבת, שאסור אם לא לדבר מצוה כמ"ש הבי"ס¹⁵ תקכ"ז בשם המדריכ"י¹⁶, ופסק כן המ"א בס"י ש"ז¹⁷, וכ"כ הפרי חדש¹⁸ דהא דשדרי לבטל החמץ ולהפקירו בשבת משום דהוה דבר מצוה, ודברי החק יעקב צ"ע:

גב ט"ז ס"ק ג. ח"א סוסי' תמו סוף ס"ק ג.
נג רמב"ם פ"ג הל"ג. שו"ע ס"ה.
נד סעף ה.
נה כמבואר ב"ד"ר ס"ה שגנ. וראה גם לעיל ס"ה רס ס"ה וש"ג.
נו סעף יח.
נז ח"א ס"י תקנ"ח. באר היטב כאן ס"ק א.

ג הגהות חיימוניות הל' שבת פ"ו אות ה, ומדכי שבת רמז רנב, בשם אור זרוע ח"ב סי' נג. ט"ז ס"ק ה. ח"א ס"ק ג. ב"י ורמ"א ס"י שבת ס"ב (שככל אלו התירו ליתן חלה לן רח"ל, כרמלית ס"ה שנת ס"א). דגא חז"י ס"ק ז (שכתב שלא התירו אלא בפסח ממש, וראה ק"א ס"ק ב), ופרי"ח ס"ד (שכתב שלא התירו בכרמלית אלא כשיש בהו משום דרכי שלום).
נא סעף יב וש"ג.

ציונים לקונטרס אחרון

וישרפנו, שהרי הוצאה כו',
 טז כדלקמן ס"י תמה ט"ג וש"ג.
 יז ביצה ידו תרעו בשם בה"י, וכמבואר בפינים ס"ט וש"ג.
 יח ס"ק טו.
 יט ראה מ"ש בס"ב, מ"מ לקו"א. כינוס תורה ה' ע' עו.

יא שצוינו בפנים,
 יב ס"ק ז (שלפני זמן איסורו לא הוי מצוה ואסור אפילו בכרמלית).
 יג סעף ב (שמותר לעורר מצוה כגון להוציא חמץ מביתו בפסח).
 יד ס"ק ג.
 טז ואילו מה שמפרש שיוציאו מביתו ע"י נכרי בפסח ממש, בודאי הפירושו הוא שהנכרי יוצאו

הלכות פסח תמר

קמה

יג מותר למלטל חמץ בשעה חמישית כשבת זה אע"פ שאינו ראוי לו שהרי הוא אסור באכילה מכל מקום הרי הוא יכול להאכילו לבהמה חיה ועוף או ליתנו לנכרי והרי דינו כבשר נבילה וטריפה שאינו ראוי אלא להאכילו לכלבים או ליתנו לנכרי ומותר למלטלו בשבת¹⁰³ כמו שנתבאר בסמ"ק ש"ד¹⁰⁴ ע"ן שם.

אבל משעה ששית ואילך שהוא אסור בהנאה הרי הוא מוקצה כעצים ואבנים כיון שאינו ראוי לו לכלום¹⁰⁵ ולפיכך אסור למלטלו אפילו על ידי דבר אחר כגון לדחפו בקנה אלא אם כן הוא צריך למקומו שאו מותר לדחפו בקנה כמו שנתבאר בס"י ש"א¹⁰⁶ אבל ליגע בו בידיו אסור אפילו חל ערב פסח כימות החול אלא בשעה שמתעסק בו לבערו מן העולם כמו שנתבאר בסמ"ק תמ"ז¹⁰⁷ ע"ן שם המעם:

יד אפילו לא נשאר לו שום חמץ ברשותו¹⁰⁸ אחר סעודת שחרית שבת זה אף על פי כן כשתגיע סוף שעה חמישית צריך לחזור ולבטל כל חמצו¹⁰⁹ כדרך שבמבטל בשאר ערבי פסחים שאומר כל המירא וחמיעא דאיכא ברשותי הדויתיה ודלא חויתיה כו' כמו שנתבאר בסמ"ק תל"ד¹¹⁰:

מז מי שהלך מביתו¹¹¹ בארבעה עשר¹¹² שחרית בין שחל בחול בין שחל בשבת¹¹³ וקודם שהגיע זמן הביעור נוכר שיש לו חמץ בתוך ביתו שלא ביערו ואין דעתו לחזור לביתו עד לאחר שיגיע זמן הביעור אם הוא הולך לדבר מצוה שזמנה כל היום כגון למול את בנו¹¹⁴ או שהלך לסעודת מצוה כגון סעודת מילה¹¹⁵ ופריון הבן¹¹⁶ וסעודת אירוסין ונשואין¹¹⁷ של בת תלמוד חכם לתלמוד חכם¹¹⁸ ובת עם הארץ לעם הארץ¹¹⁹ אבל בת תלמוד חכם לעם הארץ או בת כהן לישראל כיון שאין זיווגן עולה יפה אינה נקראת סעודת מצוה¹²⁰ ואפילו הסעודה שעושה כשהחתן משלח סבלנות לבלתו שקורין אותה סעודת קנין גם היא נקראת סעודת מצוה¹²¹ אין צריך לחזור לביתו ולבער החמץ אלא אם כן יש שהות ביום¹²² שיחזור לביתו ויבער החמץ ויובל לחזור לילך ולקיים המצוה אבל אם אין שהות ביום כל כך יבטלנו במקום שהוא שהרי אחר הביטול אין צריך לבערו אלא מדברי סופרים¹²³ ובמקום מצוה העמידו חכמים על דברי תורה¹²⁴:

מז אבל אם לאחר שהגיע זמן הביעור נוכר שיש לו חמץ בתוך ביתו שאו אינו יכול לבטלו כמו שנתבאר בס"י תל"ד¹²⁵ חייב לחזור לביתו מיד כדי לבער החמץ מן העולם לגמרי אם הוא חול ואע"פ שאחר כך לא יהיה לו שהות לילך ולקיים המצוה מכל מקום

נח מ"א סוסי"י תתנו ס"ק ג.

נט סעף ה.

ס כדלעיל ס' שח ס"ט. לקמן ס' תמו ס"ה.

סא מעוף ד. אבל ראה לעיל ס' שח ס"ט. ס' רנב

ק"א ס"ק ג. זכרון יוסף ס' קמו וקממ. מ"מ וציונים.

סב סעף ו.

סג כ"י ד"ה ונ"ש וביום השבת יבטל. שו"ע ס"ז.

סד ודלעיל ס' תלה ס"א, שיש להושיט שטא נתגלגל

כו'.

סד מור ושול"ע. רמ"א ס"ב. וראה ק"א סוף ס"ק ב.

המעם שיכול לבטל משבת.

סה מעוף יב.

סו חצונה סוף פ"ג דף מט, א. מור ושול"ע ס"ז.

סז רש"י שם ד"ה הדלקין.

סח שע"פ יכול לבערה באופן שנתבאר לעיל ס"ב.

סט משנה שם. מור ושול"ע שם.

ע שהיא סעודת מצוה, כדלעיל ס' רנב ס"ז. וראה מ"מ

תציונים.

עא בזמנא, שהיא סעודת מצוה, כדלעיל שם ס"ח.

עב רמב"ם פ"ג ה"ט. מ"א ס"ק י. והיינו כשאור בו ביום,

כדלעיל שם.

עג רמב"ם הל' רעות פ"ה ה"ב.

עד כסף משנת שם. ח"י ס"ק י.

עה ר' יוחנן ס"א שם.

עו מ"א סוף ס"ק ט. ח"י שם.

עז משנה שם. רש"י שם ד"ה אם יכול. מור ושול"ע שם.

עח כדלעיל ס' תלא ס"ג.

עט כ"י ד"ה הדלקין. מ"א ס"ק יא.

פ סעף יב. וראה ס' תלא ס"ב וש"נ.

הלכות פסח תמר

קמו

אין שום מצות עשה דוחה מצות עשה דהשבתת חמץ שהרי כל רגע ורגע שאינו מכער החמץ הוא עובר על מצות עשה של תשבתו שאור מכתובם⁸⁹ מה שאין כן בשאר כל מצות עשה⁹⁰.

חמץ ממת מצוה שאין לו קוברין והוא מוטל על פני השרה בכויין⁹¹ שכל הפוגע בו חייב לקוברו מיד אע"פ שנוכר שיש לו חמץ בתוך ביתו והוא בתוך הפסח שאינו יכול לבטלו והוא עובר עליו בכל יראה ובל ימצא⁹² ואפילו יש שהות ביום שיוכל לחזור לביתו ולבער החמץ ולחזור ולידך ולקברו בו ביום אף על פי כן אסור לו לזוז ממנו עד שיקברנו⁹³ שגדול כבוד הבריות שדוחה את כל מצות שבתורה⁹⁴ בשב ואל תעשה⁹⁵ (כלומר שאינו עובר על לא תעשה בידים אלא מאליה היא מתבטלת⁹⁶ על ידי שהוא מתעסק בקבורת המת):

יז היה הולך להציל מן הנהר או מן הדליקה או מן המפולת או מן הלסמים וקודם שהגיע זמן הביעור נזכר שיש לו חמץ בתוך ביתו⁹⁷ אע"פ שיש שהות ביום שיוכל לחזור לביתו ולבער החמץ ולחזור ולידך ולהציל⁹⁸ אף על פי כן לא יחזור לביתו אלא יבטל החמץ במקום שהוא דכיון שהוא הולך להציל נפשות העמירו חכמים על דין תורה שדי לו בבטול כלבד⁹⁹ אבל אם נזכר אחר שהגיע שעה שישת שאינו יכול לבטלו צריך לחזור לביתו לבערו אם יש שהות ביום שיוכל לחזור ולידך ולהציל והוא שבריו לו שיוכל להציל כל כך כשידך אח"כ כמו שיציל כשידך עבשו אבל אם יש להסתפק שמה כשידך עבשו יוכל להציל יותר ממה שיוכל להציל אחר כך לא יחזור לביתו אפילו הוא בתוך הפסח שהוא עובר עליו בכל יראה ובל ימצא לפי שכל ספק נפשות דוחה אפילו שבת ההמורה¹⁰⁰:

יח ואם הולך לדבר הרשות ונוכר שיש לו חמץ בתוך ביתו אפילו לא הגיע עדיין זמן הביעור שהוא יכול עדיין לבטלו אף על פי כן חייב הוא לחזור לביתו מיד ולבער במצות חכמים שאין דוחין מצות חכמים מפני דבר הרשות¹⁰¹.

ואפילו הוא הולך ללמוד תורה אצל רבו הרי זה כדבר הרשות אצל כיעור חמץ שהיא מצוה מרבתי סופרים לפי שמעשה המצות הוא גדול מהתלמוד¹⁰² כשאי אפשר לקיים המצוה על ידי אחרים ואף על פי שמצות הלימוד הוא ככל רגע ורגע¹⁰³ ונמצא שבשעשית מצוה מדברתי סופרים הוא מכלל מצות עשה של תלמוד תורה ואפילו אם גם המצוה היא של תורה הרי שניהם שקולין ואיזה שרצוה יעשה שכל העוסק במצוה פטור ממצוה אחרת¹⁰⁴ מכל מקום כיון שהמצוה היא עוברת שאם יעסוק בתורה ולא יקיימנה תתבטל המצוה לגמרי ובעשיית המצוה לא תתבטל מצות עשה של תורה לגמרי יוכל ללמוד

פא חמץ מ"א ס"ק יא. וברלקמן מ"א תמה ס"א ושי"ג.
פב משמע אפילו מילה מבלתי לעיל. וראה מ"א שם. לעיל מ"א רמח"ק סוף ס"ק א. מ"ג עיונים.
פג חמץ ס"י תרפו ס"ק ה. וראה גם לקמן מ"א תקפו ס"י. לעיל מ"א רמח"ק סוף ס"ק (ד"ה וע"כ).
פד מ"א ס"ק יא.
פה (ד) חמץ לקמן שם ס"ק ו.
פו ראה ברכות י"ג, כ. לעיל מ"א יג. ס"ד. מ"א ש"א ס"ב. לקמן ד"ל טק גוף ונפש ס"א.
פז ברכות ד"ף ג, תע"א. מ"א ס"ק יא. וכ"ה לעיל ס"י. ס"ד.
פח רש"י בנצות ג, מע"א. וראה גם לקמן מ"א תמו ס"ה.

פט חסונה שם ס"ג, א. מור וש"ע ס"ג.
צ רש"י שם ד"ה יבטל כלבו. ר"ן שם (פז) א. ד"ה יבטל כלבו. מ"ג פ"ג ה"ג. ש"ע שם.
צא רש"י שם. ר"ן שם. ת"ח שם. חמץ ס"ק יב. דלא כד"י ס"ק יג (וב"ב שם).
צב חמץ שם. וברלקיל מ"א שכת ס"ב ושי"ג.
צג משנה שם ס"ג, א. מור וש"ע ס"ג.
צד ירושלמי פ"ג ה"ג. תבא כרא"ש פ"ג ס"ח. מור. פ"ג ס"ק מ. ח"י. ס"ק יד. שכן נראה דעת האחרונים. וראה מ"ג עיונים.
צה כדלעיל מ"א קנו ס"א ושי"ג.
צו כדלעיל מ"א לח ס"ז ושי"ג.

הלכות פסח תמדתמה

קמו

אחר כך¹³ לפיכך תלמוד תורה נרחב מפני כל המצות אפילו הן מדכרי סופרים כשאי אפשר לעשותן על ידי אחרים כמו שנתבאר ב"ד סי' רמ"ו¹⁴:

יט ואפילו הולך לדבר הרשות ממש¹⁵ אין צריך לחזור אלא אם כן יש בתוך ביתו כביצה חמץ אבל אם אין שם כביצה לא הטריחוהו חכמים לחזור מיד אלא די לו בכישול¹⁶ אם לא הגיעה שעה ששית.

אבל אם הגיעה שעה ששית שאינו יכול לבטל צריך לחזור מיד אפילו אין שם אלא כזית חמץ¹⁷ שהרי כל זמן שאינו מבערו מן העולם לגמרי הוא עובר על מצות עשה של תורה אבל אם אין שם אלא פחות מכזית שאינו עובר עליו מן התורה אלא מדכרי סופרים¹⁸ לא הטריחוהו חכמים לחזור אף על פי שאינו יכול לבטלו¹⁹ אלא ילך לדרכו וכשהחזור לביתו יבערו מיד כבואו ואם הוא יו"ט או שבת יכפה עליו את הכלי עד הערב כמו שיכתבאר בסיומן תמ"א²⁰:

כ כבר נתבאר נכמה מקומות²¹ שמושהגיעה שעה ששית כערב פסח אין אדם יכול לבטל חמצו לפי שאינו שלו כיון שנאסר בהנאה כמה דברים אמורים בשכבר נתחמץ החמץ אבל קודם שנתחמץ יכול לבטלו²² כדי שלא יעבור בכל יראה ובל ימצא מן התורה לאחר שנתחמץ לפיכך מי שיש לו עיסה של מצה בתוך ביתו משעה ששית ולמעלה והוא מרוד במקום אחר²³ ואי אפשר לו לבא לביתו מיד לאפותה²⁴ ומתירא שבא תחמץ עד שיהווה לביתו יבטלה²⁵ קודם שתחמץ שמשנתחמץ אין בידו לבטלה ועובר עליו בכל יראה ובל ימצא מן התורה²⁶:

תמה דין ביעור חמץ וכו' י"ב מעיפים:

א כשם שמן התורה אע"פ שמתחילת שעה ז' הוא מצוה שלא ימצא חמץ ברשותו וכל רגע ורגע שנמצא חמץ ברשותו ואינו מתעסק לבערו הוא עובר²⁷ על מצות עשה של תורה²⁸ אף על פי כן אינו מחוייב לבערו בסוף שעה ששית כדי שלא ימצא בתחילת ז'²⁹ אלא מתחילת ז' ואילך הוא שמוחייב לבערו כך מדכרי סופרים אע"פ שמתחילת שעה

סימן תמה

א מ"א סי' תמ"ז פ"ק יא. לעיל שם ס"ה. סי' תלא ס"א. וראה כבוד מלכים נ"י צב. מנהגי זוסף פסחים סי' א. רשימות שעורים סי' יג. ס"ה. הע"ב תתנה נ"י 33. ולענין תוך הפסח, ראה לעיל סי' תלד סי' ושל"ג. ולענין תעריבת משרו (שאמור להשוותו ממשש תקלה) ראה לקמן סי' תמו ס"א.
ב תשבתו, כיום ד' (בדלעיל שם). ולענין שבעת ימי הפסח, ראה לעיל סי' תלד סי' ושל"ג, שעובר בכל רגע גם על כל יראה ובל ימצא. וראה לקמן ק"א ריש סי' ב, שלששת תרביב"ם לא היו לאו הניתק לעשה.
ג תום' ה, ב ד"ה מראורייתא. דא"ש פ"ק סי'. וראה לעיל סי' תלב ק"א פ"ק א. שלכן אין צריך לכתב על ביעור שלפני זמנו, אפילו לששת דרא"ש שגודרות ואילך עובר על כל יראה ובל ימצא. וראה לקמן סי' תמו סוף ס"ב, שלא צוהה עליו תורה לבער החמץ ממצות אלא כדי שלא יעבור עליו בכל יראה ובל ימצא בתוך הפסח.

צז מ"א סי' ג. וראה מעט נוסף לקמן הל' תלמוד תורה פ"ד ה"ג.
צח סימן זה בשתורף לא הגיע לידנו, וראה של"ע סי' ה. וראה גם לעיל סי' לח ס"ש וש"נ.
צט פ"ז סי' פ.
ק חסונה ט"ס נפג, א כהכמים. מור וש"ע סי' ג.
קא ראה לקמן סי' תפ סוף סי' א, ששעור כזית בהו הוא הקטן לחיברא.
קב כדלעיל סי' תמו סכ"ח וק"א שם סי' ו.
קג ח"א סי' ק יד. ח"י סי' קטו.
קד סעוף ו' ושל"ג.
קה לעיל סי' תלא סי' ושל"ג.
קו פ"ז סי' פ.
קז גמרא ז, א. מור וש"ע סי' ה.
קח רש"י שם ד"ה עוסק מנובלת וד"ה ריקא נמו.
קט א ויכבדה לנביר, כדלקמן סי' תמו ס"ה.
קי היינו משיגה הליחה. או עכ"פ עובר על תשבתו (כדלעיל סי' תלא ס"א).